

DĚJINY ČAPKOVA MUZEA V TÝNIŠTI NAD ORLICÍ

Počátky týništského muzejnictví vedou až do první poloviny XIX. stol. Tehdy přišel do Týniště malý sedmadvacetiletý „radní akcesista u královéhradeckého magistrátu a apelačně zkoušený čekající úřadu právního“ Josef Vladimír Pelikán. Hořícký rodák si přinesl ze svých pražských studií nejen nadšení mladého vlastence, ale i cenné zkušenosti z „obrozenecké práce získané přátelstvím s významnými lidmi té doby (J. Jungmannem, J. K. Tylem). V Hradci Králové, svém prvním působišti, se stal nadšeným členem vlastenecké družiny kolem Jana Hostivíta Pospíšila, Václava Klimenta Klicpery a ostatních buditelů. Pelikánovo působení v Týništi bylo bohužel příliš krátké — trvalo od r. 1835 do 1841. Ale to, co zde vykonal, dosvědčuje jeho cílevědomou, vlasteneckou a kulturní práci. Pelikán to byl, který dal základ a podnět k muzejnímu hnutí v Týništi; v r. 1835 zakládá městskou kroniku, do níž shledává v první řadě zprávy týništské minulosti. Dává podnět k založení „Knižnice školy v Týništi“ v r. 1838, jako první toho druhu ve východních Čechách. J. Jungmann jí věnoval prvních 6 svazků svého slovníku.

Následujícího roku 1839 dochází k dovršení jeho cílevědomého úsilí — k založení týništského muzea. Po jeho odchodu muzeum upadlo, exponáty odplavil čas, stejně jako, až na malé zbytky, školní knižnici. Základy muzejní tradice se však neztratily a po stu letech bylo na nich vybudováno Čapkovovo újezdní muzeum.

23. srpna 1939 svolala osvětová beseda v Týništi schůzi zájemců o muzejní práci. Ing. Alois Čapek, týništský rodák, nar. 10. 2. 1873, zemřel 24. 6. 1952, který již dříve akcí připravil, vysvětlil důvody, vedoucí ve vážné době k založení muzea. Byl ustaven muzejní sbor, zvoleni zástupci pro Týniště a sousední obce tvořící újezd týništského muzea, Albrechtice, Dlouhá Louka, Křivice, Lípa, Nová Ves, Petrovice, Rašovice, Světlá a Štěpánovsko s Kopaninami.

Práce muzejního kolektivu šla tak rychle kupředu, že již po roce došlo k otevření muzejní expozice v domě 273/74 na týništském náměstí. Zájem o muzeum rostl, projevoval se mnoha dary občanů místních i pomocí týništských rodáků v Praze, z nichž zejména ing. A. Čapek každoročně značný čas věnoval muzejní práci. Bylo jistě zaslouženou odměnou, když týništské muzeum v roce 1943, kdy se jeho iniciátor ing. Čapek dožil sedmdesátky, přijímá jeho jméno.

Nový život nastává po osvobození naší vlasti v r. 1945. Sbírky putují na své místo v domě na náměstí a jsou zpřístupněny návštěvníkům. Muzeum pořádá v poválečných letech tyto výstavy:

Týništský odboj a nacistické hrůzy za II. svět. války — v r. 1946,

Výstava o Zborovu a odboji za I. svět. války — v r. 1947,

30 let ČSR a náš Újezd v r. 1948.

Tento rozmach končí r. 1949, kdy neporozuměním městských činitelů dochází k uzavření muzea. Jeho místnosti jsou zabrány byty a sbírky uskladněny ve dvou místnostech na faře a v bývalém farském chlévě.

Tivalo od r. 1949 až do roku 1960 — plných 11 let — kdy práce muzejníků, tak zdárně předtím rozběhlá, byla ztížena a často i znemožňována nesčíslnými obtížemi. Muzejní sbírky odpočívaly v bednách v nevhodných skladištích. Nebylo místností, kde by mohly být zpřístupněny a tak sloužit veřejnosti. Ale i v tomto období muzejníci (bylo jich v r. 1950 celkem 40) se nevzdali naděje v lepší časy muzea. Když nebylo stálé expozice, byly pořádány výstavy, kde se dalo. Pro zájemce o muzejní práci byly pořádány vlastivědné zájezdy. Muzejníci pořádali přednášky a besedy, scházeli se a plánovali. Dobrý počín muzea — ustavení vlastivědného kroužku při zdejší škole — neměl bohužel trvalého výsledku. Brzy po svém vzniku se kroužek rozešel. Celé období let 1949—60 je v muzejní práci charakterisováno nejen dokazováním jejího významu pro kulturní dění města a újezdu, ale i dvěma hlavními starostmi a úsilí o jejich překonání a řešení: přidělení vhodných místností pro trvalou expozici, obava, zda neutěšený stav, v němž se muzeum, ne vlastní vinou, ocitlo, nepovede k jeho zrušení.

Dostavba nových škol umožnila uvolnění několika místností v I. patře staré obecné školy na náměstí. Byla to velká radost přátel týništského muzea, když 17. 4. 1960 byly otevřeny nově instalované sbírky v této škole. Bylo to jednak hrnčířství, jednak tabák. 1. 5. byla připojena i výstava 15. výročí osvobození Týništska Rudou armádou. Rada MěstNV udělila správci muzea Frant. Hříšnému čestné uznání. V tomto období působili v čele muzea jako jeho správci:

Karel Bičík

v letech 1950—56

Stanislav Šejna

1956—58

František Hříšný

od roku 1958

V době po roce 1960 byla muzejní práce živá, byly instalovány výstavy, pořádány vlastivědné exkurse a besedy. Předání budovy staré obecné školy nově založené učňovské škole znamená skoro úplné přetržení muzejní práce, ubití nadšené obětavosti lidí, jimž se podařilo vytvořit slušné kulturní dílo. Na příkaz MěstNV byly vyklizeny třídy, kde byla expozice tabáku a depositář. Muzeu zůstaly k použití dvě třídy školy s tím, že budou vyklizeny bez poskytnutí vhodné náhrady. Část exponátů se přestěhovala na půdu školy, z depositářů se staly přečpané sklady knih, exponátů, dokumentů. Kontroly, provedené v muzeu, mluví o nutnosti likvidace muzea pro neudržitelný stav depositářů a sbírek.

17. listopadu 1965 umírá správce muzea Frant. Hříšný. Pracoval v muzeu od r. 1941. Od r. 1956 byl jeho jednatelem, od r. 1958 jeho správcem.

V r. 1966 bylo znovu vedeno jednání na MěstNV, který se stavěl kladně k dalšímu zachování muzea, koncem dubna byla ustavena nová muzejní rada. Pro sbírky dostalo muzeum vhodný depositář a příslib, že expozice bude v místnostech na týništské faře.

Činnost nového muzejního kolektivu je zachycena v přehledu:

rok 1966 — 5 uspořádaných výstav, 17 osvět. akcí, návštěva 2.315 osob,
bohatá činnost publicistická —

rok 1967 — 8 výstav, kolem 20 besed a přednášek, návštěva 4.300 osob,
čílá spolupráce se školou, bohatá činnost publicistická — muzeum vydalo 3 čísla „Hovory Čapkova muzea“.

Se vzrůstající prací rostou i její problémy. Je potřeba rozšířit pracovní kolektiv o mladé lidi a také slib, daný muzejní radě — místnosti pro stálou expozici — je zapotřebí splnit! Tím by muzeum získalo pevný základ pro další práci, i když pro svou výstavní a osvětovou činnost nadále chce využít možností, které mu poskytuje Jednotný závodní klub ve svém zařízení.

Jiří Zelenka, správce muzea

O VZNIKU A OSVĚTOVÉ ČINNOSTI MĚSTSKÉHO MUZEA VE VAMBERKU

Dle starých záznamů místních písmáků, podle poznámek pořízených dnešní správou muzea po vyslechnutí pamětníků minulosti je patrné, že ani Vamberk nebyl nikdy kulturně pozadu; naopak šel vždy jako první mezi okolními městy s dobou a pokrokem. Proto i zájem o místní historii a muzejnictví zde nacházel své průkopníky.

Byl jím například učitel Josef Prokeš, působící ve Vamberku v letech 1869—91, horlivý sběratel starožitností, numismatiky a mineralog, který hodlal při škole zřídit Prokšovo muzeum. Ale po jeho nenadálé smrti dcera nashromážděné předměty městu nepředala a tím je ochudila.

Bylo nutno začít se sběrem poznovu. Této práce se horlivě ujal Josef Černý, rolník z Vamberka (od sv. Anny), který sečtělostí získal zájem o historii, zvláště o místní. Na výzvu královéhradeckého muzejního pracovníka Ladislava Domečky se ujal průzkumu osídlení města Vamberka a jeho okolí. Byl houževnatý, zanícený pro věc a proto se dostavovaly i výsledky, objasňující pravěké osídlení naší krajiny. Odkryl sídelní jámy kultury